

ВЕЛИКИЕ ЗЕМЛЯКИ:

представители научных медицинских школ Харькова

Василь Якович Данилевський (Харківська наукова ендокринологічна школа)

В історії вітчизняної фізіології кінця XIX — початку XX ст. почесне місце належить професору Харківського університету, потім Харківського медичного інституту академіку АН УРСР В.Я. Данилевському. Його наукові заслуги в розвитку фізіології нервової системи, електрофізіології, ендокринології склали йому ім'я не тільки в Україні й СРСР, але й за кордоном.

В.Я. Данилевський народився 13 (25) січня 1852 р. у Харкові в родині талановитого годинникаря, винахідника, четверо синів якого, в тому числі й Василь Якович, у різний час закінчили медичний факультет Імператорського Харківського університету. З 1883 р. він викладав на природничому відділенні фізико-математичного факультету Харківського університету, а в 1886 р. був переведений на медичний факультет ординарним професором кафедри фізіології, де працював до 1909 р. З 1910 по 1917 рр. він очолював однойменну кафедру в Жіночому медичному інституті ХМТ. У 1917 р. відновилася професорська діяльність В.Я. Данилевського на кафедрі фізіології в Харківському університеті (потім медичному інституті) і тривала до 1926 р.

В.Я. Данилевський був передовим ученим, і результати, отримані ним при проведенні експериментальних досліджень, та зроблені ним відкриття просунули вперед багато розділів фізіології і заклали основи нових напрямків у науці. Вчений провів перші в Росії досліди з реєстрації електричних явищ у головному мозку собаки (1876 р.), які пізніше були покладені в основу електроенцефалографії. Він став одним із засновників фізіології праці, створив порівняльний та експериментальний напрямки у вивченні малярії.

Разом зі старшим братом, біохіміком О.Я. Данилевським, членом-кореспондентом Петербурзької академії наук, він зробив першу в Росії спробу видання фізіологічного журналу: в 1888 і 1891 рр. під їх редакцією вийшли два томи «Физиологического сборника».

У 1919 р за ініціативою В.Я. Данилевського Харківське медичне товариство організувало органотерапевтичний інститут (з 1927 р. Український органотерапевтичний інститут, нині Інститут проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського НАМН України). Директором інституту було призначено Василя Яковича, який незабаром залишив цю посаду й очолив науково-дослідний сектор інституту. Керувати він продовжував до кінця життя. За В.Я. Данилевським міцно закріпилася репутація основоположника ендокринології в Україні.

Особливу популярність і повагу харків'ян В.Я. Данилевському принесла його різнобічна громадська діяльність. У 1890 р В.Я. Данилевський брав участь у роботі Харківського товариства поширення в народі грамотності. У 1894 р. з ініціативи В.Я. Данилевського був створений Комітет по влаштуванню сільських бібліотек, головою якого він був обраний. Василь Якович був одним із засновників в Харкові публічної бібліотеки ім. В.Г. Короленка.

За його пропозицією була видана «Народная энциклопедия научных и прикладных знаний» (14 томів (21 книга), яка повинна була дати можливість особам з початковою освітою поповнити свої знання. Він читав публічні лекції, кошти від яких ішли переважно на користь народно-просвітніх установ.

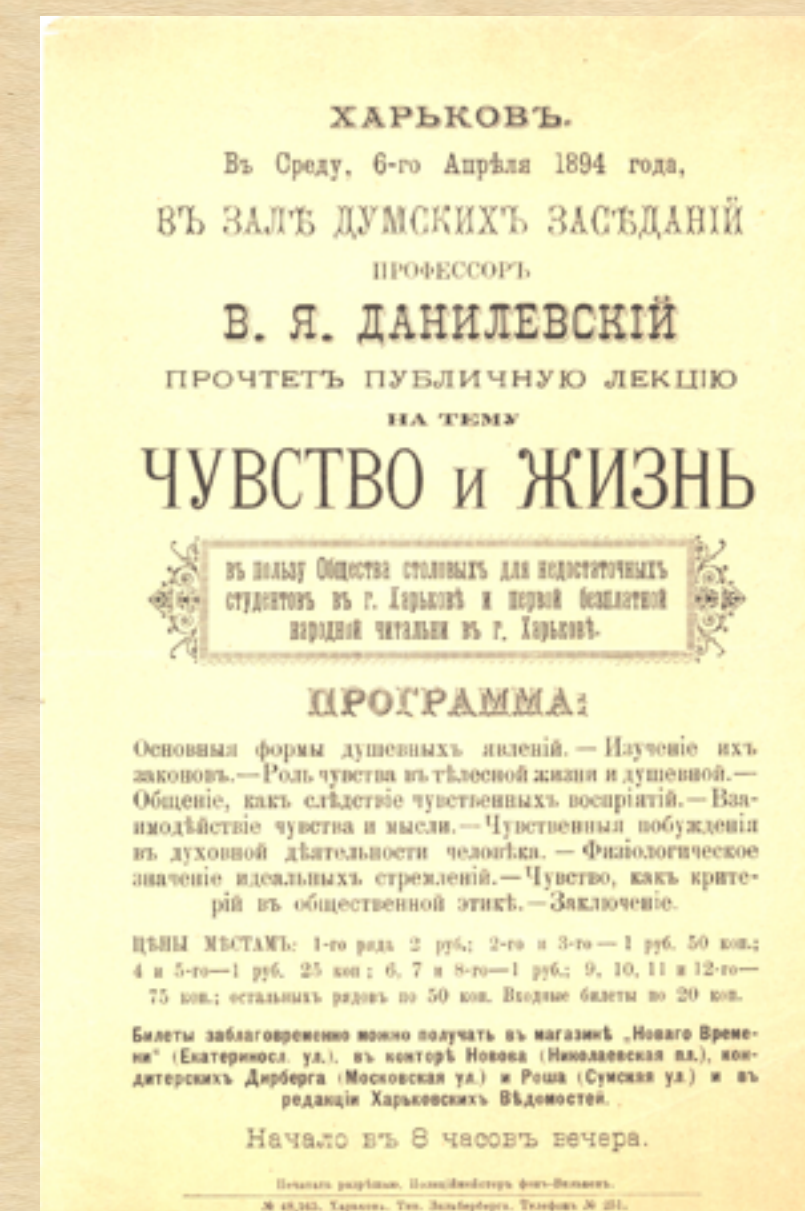
У травні 1910 р. слухачки медичних курсів звернулися з проханням до Харківського медичного товариства (ХМТ) створити Жіночий медичний інститут (ЖМІ). Був обраний організаційний комітет на чолі з В.Я. Данилевським. Робота була проведена величезна, і 1 листопада 1910 року в Жіночому медичному інституті почалися заняття. Директором інституту був обраний В.Я. Данилевський.

У 1924 р. одним з перших в країні вчений був удостоєний звання заслуженого професора УРСР. У 1926 р. В.Я. Данилевського обрали дійсним членом Академії наук УРСР. У тому ж році йому було присвоєно звання заслуженого діяча науки УРСР.

У Харкові ім'я В.Я. Данилевського увічнено в назві вулиці. У 2001 р. ім'я вченого присвоєно створеному його зусиллями Інституту проблем ендокринної патології НАМН України.

В.Я. Данилевський

Афіша лекції професора В.Я. Данилевського «Чувство и жизнь» (1894)

Зліва направо академіки І.П. Павлов, Г.В. Фольборт, В.Я. Данилевський, член-кор. АН УРСР Є.К. Приходькова в Органотерапевтичному інституті (1934)

Професор В.Я. Данилевський у фізіологічній лабораторії (сидить 2-й ліворуч)